

20. Bölüm

COVID-19 PANDEMİSİNİN RADYASYON ONKOLOJİSİ GÜNLÜK PRATIĞİNE YANSIMALARI

Uğur YILMAZ¹

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü 11 Mart 2020’de koronavirüs hastalığı 2019 (COVID-19) salgınını pandemi olarak ilan ederken bu tarihte Türkiye’de de ilk vaka görülmüştür. Ardından ülkemizde vaka sayısı hızla artmaya başlamış ve hem ülkemizde hem de diğer ülkelerdeki vaka sayılarının artmasıyla birlikte hastanelerdeki diğer klinikler gibi onkoloji kliniklerinin de çalışma koşulları, usulleri ve günlük pratiğinde değişiklikler olmuştur.

COVID-19 Pandemisi Süresince Radyasyon Onkolojisi Günlük Pratiğine Yönelik Yayınlanan Rehberler ve Öneriler

Pandemi süresince, bir taraftan onkoloji hastalarının sağkalımlarına olumsuz etki yapmadan tedavi süreçlerinin olabildiğince kısa sürede tamamlanması, diğer taraftan ise hem hastaların hem de sağlık çalışanlarının COVID-19’dan etkilenmemeleri açısından, kar-zarar ilişkisi gözetilerek, günlük pratiğimize yardımcı birçok rehber yayınlanmıştır. Bu rehberler, onkolojik tedavi sürecinin tüm bileşenlerini kapsayacağı gibi sadece radyasyon onkolojisi özelinde de olabilmektedir. Bunlardan Cancer Core Europe konsorsiyumu, COVID-19 pandemisinde onkoloji hastalarına cerrahi, sistemik tedavi ve radyoterapi (RT) açısından yaklaşım konusunda, onkolojik tedavi yapan tüm klinikleri kapsayan rehber yayınlar; European Society for Radiotherapy and Oncology (ESTRO) ve

¹ Dr. Uğur YILMAZ, Kartal Dr. Lütfi Kırdar Şehir Hastanesi Radyasyon Onkolojisi Bölümü, druguryilmaz@gmail.com

2021 başlarında merkezlerin % 15'ine gerilemiştir. Yine, pandeminin ilk haftalarında yeni hasta başvurularında merkezlerin % 75'inde ertelemeler yapılırken; bu oran, 2021'de merkezlerin % 12'sine gerilemiştir (17).

SONUÇ

COVID-19 pandemisi bütün dünyada diğer klinikler gibi radyasyon onkolojisi kliniklerini ve bu kliniklerdeki günlük pratiği etkilemiştir ve de etkilemeye devam etmektedir. Pandeminin ilk haftalarında alınan hızlı tedbirlere, yapılan yeni düzenlemelere ve de yayınlanan rehberlere uyularak birçok merkez sıkıntılardan az etkilenmiş ve de yaşanan sıkıntılar ise zamanla azalmıştır. Tedavilerdeki ya da yeni hasta başvurusundaki ertelemeler ve tedavi seçiminde yapılan değişimler pandeminin ilk haftalarına göre zamanla azalmıştır. Öte yandan bu süreçte kanser taramalarında azalma yaşanmış ve hastalar radyasyon onkolojisi kliniklerine daha ileri evre hastalıkla başvurmuşlardır.

KAYNAKLAR

1. Van de Haar J, Hoes LR, Coles CE, et al. Caring for patients with cancer in the COVID-19 era. *Nature Medicine*. 2020;26(5):665-71.
2. <https://www.estro.org/About/Newsroom/COVID-19-and-Radiotherapy>.
3. <https://www.astro.org/Daily-Practice/COVID-19-Recommendations-and-Information/Clinical-Guidance>.
4. COVID-19 rapid guideline: delivery of radiotherapy. NICE guideline.
5. Guckenberger M, Belka C, Bezjak A, et al. Practice recommendations for lung cancer radiotherapy during the COVID-19 pandemic: An ESTRO-ASTRO consensus statement. *Radiation Oncology*. 2020;146:223-9.
6. Thomson DJ, Palma D, Guckenberger M, et al. Practice Recommendations for Risk-Adapted Head and Neck Cancer Radiation Therapy During the COVID-19 Pandemic: An ASTRO-ESTRO Consensus Statement. *Int J Radiat Oncol Biol Phys*. 2020;107(4):618-27.
7. Yahalom J, Dabaja BS, Ricardi U, et al. ILROG emergency guidelines for radiation therapy of hematological malignancies during the COVID-19 pandemic. *Blood*. 2020;135(21):1829-32.
8. Coles CE, Aristei C, Bliss J, et al. International Guidelines on Radiation Therapy for Breast Cancer During the COVID-19 Pandemic. *Clin Oncol (R Coll Radiol)*. 2020;32(5):279-81.
9. Zaorsky NG, Yu JB, McBride SM, et al. Prostate Cancer Radiation Therapy Recommendations in Response to COVID-19. *Adv Radiat Oncol*. 2020;5(4):659-65.
10. Tchelebi LT, Haustermans K, Scorsetti M, et al. Recommendations for the use of radiation therapy in managing patients with gastrointestinal malignancies in the era of COVID-19. *Radiation Oncology*. 2020;148:194-200.
11. Romesser PB, Wu AJ, Cercek A, et al. Management of Locally Advanced Rectal Cancer During The COVID-19 Pandemic: A Necessary Paradigm Change at Memorial Sloan Kettering Cancer Center. *Adv Radiat Oncol*. 2020;5(4):687-9.
12. Noticewala SS, Ludmir EB, Bishop AJ, et al. Radiation for Glioblastoma in the Era of Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Patient Selection and Hypofractionation to Maximize Benefit and Minimize Risk. *Adv Radiat Oncol*. 2020;5(4):743-5.
13. Slotman BJ, Lievens Y, Poortmans P, et al. Effect of COVID-19 pandemic on practice in Euro-

- pean radiation oncology centers. *Radiother Oncol.* 2020;150:40-2.
14. COVID-19's Impact on Radiation Oncology. Initial Results of a Nationwide Physician Survey, 5/20/20. <https://www.wastro.org/ASTRO/media/ASTRO/News%20and%20Publications/PDFs/ASTROCOVID19Survey1-ExecSummary.pdf>.
 15. Anacak Y, Onal C, Ozyigit G, et al. Changes in radiotherapy practice during COVID-19 outbreak in Turkey: A report from the Turkish Society for Radiation Oncology. *Radiother Oncol.* 2020;150:43-5.
 16. Slotman BJ, Cremades V, Kirby AM, et al. European radiation oncology after one year of COVID-19 pandemic. *Clin Transl Radiat Oncol.* 2021;28:141-3.
 17. COVID-19 & Radiation Oncology. Results of a national physician survey by the American Society for Radiation Oncology (ASTRO). https://www.wastro.org/ASTRO/media/ASTRO/News%20and%20Publications/PDFs/ASTRO_COVID19Survey_2021.pdf.